

KATOLIKUS KÁNTORLAPOK

— Szerkeszti: Balogh Piusz O. Praem. —

„Fejére drágakő koronát helyeztél” (Zsolt 20,3)

Templomi tiszteletadási formák — II.

A templomba lépő hívő az istentiszteletek során elsősorban azokkal a tiszteletadási formákkal találkozik, amelyekről az előzőekben már részletesen szoltunk: fejhajtás, meghajlás, térdhajtás, leborulás, stb. Egyes gesztusok már annyira természetesnek tűnnek a keresztény kultúrkörben, hogy gyakorlásukkor már nem is gondolunk a jelkép eredetére, mondanivalójára. A templomba lépő férfiak pl. leveszik a fejfedőjüket. Meglepetés akkor éri a jó szándékú látogatót, ha így belépve a zsinagógába, az imahely őrei figyelmeztetik a fejfedő fölvételére. Ugyanaz a gesztus más-más szakrális közegben a tisztelet és tiszteletlenség megnyilvánulása egyaránt lehet. De még egy adott keresztény liturgia során is ellentmondást jelent, hogy a résztvevők számára kötelező a födetlen fej, míg a szertartást végző vagy azon résztvevő papok különféle fejfedőket viselnek.

Az ószövetségi Szentírás egyes részletei szerint az arc, a fej elfödése lehetett az alázat kifejezése (pl. 2Móz 3,6, 2Móz 34,33), de a fejdísz (diadém) viselése papi kiváltságot is jelképezett. (2Móz 39,30) A salamoni templom főpapja jelvényként *micnefettel* fődte be a fejét, s kialakult a férfiak számára kötelező fejfedő viselése (*kisszúj ros*). Ma is él ez a hagyomány: egyes zsinagógai imák idején a *talesz (tálit, imakendő)* fejre helyezésével, máskor a *kipa* (kis kerek sapka) viselésével teljesítik.

A legkorábbi ábrázolások és leírások szerint az ősegyházban nem volt szokás a fej befödése. A VIII–X. századig a gyülekezetek ábrázolásain (kódexlapok, fal-festmények) mind a hívek, mind a papok födetlen fővel szerepelnek. Ezt követően jelent meg —keleten és nyugaton egyaránt— a főpapi jelvények között a fejdísz. Nyugaton a püspökök és egyes szerzetesfőnökök csúcso süveget (*infula*) viseltek, a pápai hatalom speciális kifejezéseként 1303-tól kialakult a hármaskorona (*tiara*). Utóbbi használatát VI. Pál pápa 1969-ben megszüntette. Bizáncban a császári fejdísz mintájára koronát (*mitra*) viselnek a püspökök és egyes kiváltságos főpapok. A papok liturgián kívüli, hengeres fővegét (*kamilavka*) a szerzetesek a liturgia alatt is viselik. Az erős zsidó hagyományokkal is rendelkező etióp liturgiában a pap fejét kis kendő (*szamla*) fedi, vagy a szerzetespap turbánszerű fejdísz (*kob*) visel. A kopt pap fejét az egész liturgia alatt díszes csuklya (*qaslah*) takarja. Az örmény liturgia legkorábbi szakaszában sem a pap, sem a püspök nem viselt fejdísz. A VII. századtól Bizáncból vették át a koro-

na (*szaghavard*) használatát, először püspöki kiváltsággként, majd minden pap liturgikus viseleteként. A XIII. században Kilikiában kezdték a latin típusú süveg (*chujr*) használatát, püspöki jelvényként. Napjainkban is érvényesül ez a különbség: a pap koronát, a püspök süveget visel a liturgián. A szerzetes-papok a liturgia alatt is hordják a csuklyaszerű fejedőjüket (*veghar*).

Azt már kevesen veszik észre, hogy mind a nyugati, mind a keleti liturgiákban az említett fejdíszeket a papok és főpapok csak a szentmise első részében (igehirdetés, tanítás) és a befejezésekor (áldás, elbocsájtás) viselik. Tehát akkor, amikor a Krisztustól rájuk ruházott hatalom birtokában tanítanak vagy áldást osztanak. A szent cselekmény alatt a pap (főpap) is az Eucharisztia szolgálójává, kiszolgáltatójává válik, s ekkor az előbb említett jelvényeket nem viseli: maga is födetlen fővel végzi a liturgiát. Érdekességgként említhető, hogy középkori királyi szertartáskönyvek rubrikái szerint a szentmise ezen része alatt a királynak is le kellett tennie az uralkodói jelvényeket. Krisztus megjelenésekor senki sem viselt ilyen megkülönböztető, hatalmi jelvényeket.

Guzsik Tamás

(Megjelent az Örmény Egyházi Hírlevél II/13 1998. október 20-i számában.)

A szkóla megalakítása — I.

Hogy mi a szkóla, arról már sokat olvashattunk, hallhattunk. Ám a szkóla megszervezése és gyakorlatban való megtartása időnként nehéz feladatnak bizonyul. Ehhez kívánnak segítséget adni soron következő írásaink, melyek 15 év távlatából sem vesztenek pedagógiai és tapasztalatbeli jelentőségükből.

1. A szkóla megalakításának előkészítése

Sok esetben adva van, hogy valaki hol alakítson szkólát (pl. egy falu plébániájának énekezetője vagy egy városi plébániatemplom). Máskor azonban módunkban van „megkeresni” a legalkalmasabb helyet. Mire gondoljunk ilyenkor? Alkalmas-e a környezet? Van-e kellő gonddal végzett szentmise? Ministránsok? Asszisztencia? Tükröződik-e ebben a liturgia szeretete? Össze lehet-e hangolni a szkóla működését az orgonista munkájával, elképzeléseivel? Van-e más énekkar a templomban, s világosan elhatárolhatók-e illetve összekapcsolhatók-e a működési területek? Ha a körülmények kedvezőtlenek (ami önmagában még nem akadály, sőt esetleg erős indíték arra, hogy egy elhanyagolt templomban „valami történjen már végre”): van-e erőm arra, hogy a nehézségekkel megküzdjek? Kire vagy mire számíthatok segítségként? Akár adott az alapítás helye, akár magam választom ki, meg kell kezdődnie egy beszélgetés-sorozatnak a plébánossal, hitoktatóval, kántorral. Tisztázni kell, mi is a szkóla, mit akar, mit remélhet tőle a templomi liturgia, a katekézis, a pasztoráció? Tisz-